

ЗА ЧИСТУ УКРАЇНУ!

02/12/2004

ЧЕТВЕР

ВИПУСК №15

КУЧМА ПОЧАВ ПЕРЕГОВОРИ ПРО КАПІТУЛЯЦІЮ?

Вчора у Маріїнському палаці завершився другий раунд переговорів між претендентами на посаду президента та міжнародними посередниками.

Про це заявив Кучма за підсумками круглого столу за участю Віктора Ющенка, Віктора Януковича, Володимира Литвина, президента Польщі Александра Квасневського, президента Литви Валдаса Адамкуса, голови ОБСЄ Яна Кубіша та спікера російської Держдуми Бориса Грызлова.

За словами Кучми, "Учасники круглого столу на своєму другому засіданні у Києві 1 грудня 2004 року детально обговорили розвиток ситуації в Україні і дійшли згоди про наступне:

1. Сторони підтверджують свою рішучість виключити можливість застосування сили для вирішення проблем, що виникли після другого туру виборів Президента України.

2. Сторони дійшли згоди щодо негайного розблокування роботи органів державної влади і створення умов для виконання ними своїх функцій.

3. Сторони дійшли згоди щодо створення експертної групи для проведення термінового юридичного аналізу та внесення відповідних пропозицій про завершення виборів Президента України на підставі відповідного рішення Верховного Суду України.

4. Сторони дійшли згоди щодо прийняття в пакеті з внесенням змін до Закону "Про вибори Президента України" політичної реформи з внесенням змін до Конституції України відповідно до проекту Закону 4180 та формування на цих засадах уряду України.

5. Сторони закликають всі політичні сили в Україні при прийнятті рішень виходити з необхідності збереження територіальної цілісності України.

6. Сторони закликають всі політичні сили, фракції та депутатські групи у Верховній Раді України, інші органи державної влади та місцевого самоврядування зосередити свої зусилля на врегулюванні соціально-економічної ситуації в Україні та зупиненні кризових явищ в економіці.

7. Сторони дійшли згоди щодо проведення наступного засідання круглого столу після прийняття відповідного рішення

Верховним Судом України", - зачитав текст заяви Кучма.

З коментарів обох сторін можна припустити, що **у ході переговорів було підписано і якийсь таємний взаємозобов'язуючий протокол**. У будь-якому разі, обидві сторони чекають на ухвалу Верховного Суду, і до її проголошення утримуються від активних дій.

Як сприймати таке рішення лідерів опозиції? З однієї сторони, Ющенко **вийшов з переговорного процесу у рамках т.зв. робочих груп і зараз веде офіційні переговори за участю міжнародних посередників**. Це крок уперед. Але, водночас, він відмовляється від головного свого аргументу – блокування провідних держустанов. У будь-якому разі, **Ющенко та інші лідери коаліції "Сила народу" досі мають непохитний авторитет серед мас, і зможуть відновити активні дії, коли помітять, що режим починає порушувати умови капітуляції**.

Це, звичайно, не гарантує, що Кучма & компанія не вдадуться до якоїсь підлості. Вони ще досі не здають своїх позицій – Кучма не хоче підписувати рішення Верховної Ради, Янукович відмовляється йти у відставку. Вони досі грають битими картами, видаючи їх за козири. Вони відтягують свій кінець. **Але він буде неминучим.**

Зворотній зв'язок

ЧИ Є ВОЛОДИМИР ЛИТВИН НАШИМ СОЮЗНИКОМ?

*"Народ не візьмеш на макуху,
він зоддає розрізнить чин,
і хто є син його по духу,
і хто по духу сучий син!"*

Борис Олійник

До нас дійшла негативна реакція наших читачів на передовицю, поміщену у 13 номері "ЗЧУ", де серед ворогів України був вказаний Володимир Литвин. Багато хто навіть розцінив це як провокацію, особливо після активної участі Литвина в ухваленні Верховною Радою рішення про відставку уряду Януковича. Шановні читачі! Це – не провокація, а спільна думка

редакції, журналістів "ЗЧУ". Так, Литвин зараз, після хвилі масових народних протестів, став ситуативним союзником коаліції "Сила народу". Але слід не забувати кількох речей. Перше. Литвин був і залишається багатолітнім учасником правлячої кліки. Згадайте, наші емоційні читачі, про події, пов'язані з вбивством Гіи Гонгадзе. Кому заважав цей журналіст? Литвину та Кучмі со товарищі. Саме розмова першого з другим стала чи не вирішальною у долі Гіи. Друге. Литвин, лідер кучмістського блоку "За ЄДУ", вже понад півроку займається створенням власного іміджу як "незалежного", "демо-

крата", остання його заява про стеження співробітників СБУ за його сім'єю – відвертий піар. Третє. Коли він став нашим союзником? Рік тому? Місяць тому? Ні, сьогодні, коли наша перевага стала очевидною, і, як проговорився Шуфріч, щурі починають втікати з корабля.

Чи слід нам скористатися послугами Литвина? Так, якщо це допоможе перемогти режим. Але чи треба співати йому оди? Чи треба забувати про минуле? Чи настав час обніматися і цілуватися з вчорашніми непримиренними ворогами, членами хунти? Ні, не настав.

Сидір Вовк

НОВИНИ

5 вимог опозиції

Голова Верховної Ради Володимир Литвин у четвер заклав засідання парламенту для проведення консультацій фракцій і груп по проведенню політреформи, внесенню змін до закону про вибори й формування нового складу Центвиборчкому.

Литвин повідомив, що на погоджувальній раді була досягнута домовленість про створення експертної групи, у яку ввійдуть по 2 представники від Віктора Ющенка й Віктора Януковича, по одному представнику від ЦВК, від фракцій і груп, і від двох профільних комітетів.

Спікер підкреслив, що ця група повинна буде проаналізувати чинне виборче законодавство й розробити різні варіанти внесення змін до закону про вибори президента з урахуванням можливого рішення Верховного суду по скаргі про фальсифікації результатів другого туру виборів.

Група також повинна буде під ці варіанти технічно розрахувати кількість днів, необхідних для реалізації таких змін і завершення процесу виборів президента.

Він висловив думку про те, що зараз - до рішення Верховного суду - призначати будь-яку дату проведення виборів "буде некоректно".

Литвин також підкреслив, що після рішення Верховного суду своє рішення має ухвалити ЦВК і направити його в парламент.

У свою чергу представник "Нашої України" Віктор Пинзеник заявив, що фракція піде на проведення політ реформи лише у пакеті з іншими рішеннями, зокрема відставкою чинного Кабміну.

Він також назвав "довільним" трактування тих домовленостей, які досягнуті в Маріїнському палаці.

"Я хочу наголосити на тому, що "Наша Україна" наполягає на тому, щоб ми пакетно врегулювали ключову проблему конфлікту. Ми готові розглядати питання політичної реформи, але в контексті врегулювання політичної кризи. Я в зв'язку з цим хочу наголосити, що мають бути узгоджені позиції по 5 питаннях: дата повторних виборів президента, прийняття нового закону про вибори, формування нового ЦВК, формування нового уряду. І в цьому контексті ми готові підтримати політреформу", - заявив Пинзеник.

Європарламент – за перевибори

Європарламент закликав Україну провести перевибори Президента і вирішити кризу демократичним шляхом. Таку ж позицію висловили і представники Єврокомісії і Ради міністрів ЄС, які були присутні 1 грудня на надзвичайному засіданні Європарламенту, присвяченому Україні.

Як повідомляє "Німецька хвиля", Європарламент вважає, що перевибори за участю Віктора Ющенка і Віктора Януковича є єдиним виходом із кризи в Україні.

Парламент категорично засудив махінації на виборах, що відбулися. "Через фальсифікації вибори не можуть бути дійсними. Саме тому ми не визнаємо ці вибори", - сказав голова Комітету Європарламенту з зовнішніх відносин, депутат від Німеччини Ельмар БРОК.

До думки Європарламенту приєднався і німецький Бундестаг

Кучма скористався правом вето до ухвалення Верховною Радою закону, що передбачає заборону на приватизацію держпідприємств нафтопереробної промисловості.

Як відомо, на початку листопада за прийняття закону "Про особливості приватизації підприємств нафтопереробної промисловості України" проголосувало 240 депутатів за необхідних 226 голосів. Цей закон, зокрема, передбачав заборону приватизації шляхом внесення (передачі) державою у статутні фонди господарських підприємств усіх форм власності державних пакетів акцій нафтопереробних підприємств. Тким чином, 43% «Укртатнафти» і 25% нафтопереробного комплексу «Галичина» увійдуть до національної акціонерної компанії «Нафтогаз України». Кучма вирішив наостанок відірвати ще шматок власності.

Напередодні фінансової кризи "Ощадний Банк України" видав величезний кредит "Інтеру".

Це сталося 23 листопада. "Ощадбанк" є державним банком, і йому, згідно рішення Національного банку, можна видавати кредити юридичним особам лише під жорсткими умовами. Сума кредиту – майже 25 мільйонів гривень. Як неодноразово повідомлялося у ЗМІ, канал "Інтер" фактично контролює народний депутат Ігор Плузников (СДПУ-ноль), а "Ощадбанк" очолює Олег Демін, якого пов'язують з адміністрацією Кучми.

Водії у полоні спецназу

7 автобусів "Вольво", які належать Київському комунальному автопідприємству №1, разом з водіями вже декілька днів перебувають у "полоні" бази міліцейського спецназу або під Вишгородом, або біля Вишневого. Водії через сайт "Майдан" звертаються до міського начальства з проханням з'ясувати, на яких підставах цих водіїв утримують при спецназі, не оплачуючи відрядження, утримання і взагалі не пояснюючи причин.

Водії просять визволити їх, або принаймні дозволити їм самостійно утекти з цього полону.

Янучари загадили поїзди?

Як стало відомо з компетентних джерел, сьогодні Міністерство охорони здоров'я проводить екстрену нараду з приводу різкого погіршення санітарно-епідеміологічної ситуації, що склалася на Південно-Західній залізниці. Насамперед це стосується поїздів, які вже кілька тижнів перевозять до Києва представників східних регіонів і слугують для них місцем проживання. Також в критичному санітарному стані знаходиться територія, прилегла до місць стоянки цих поїздів. Очевидці кажуть, що незважаючи на холодну пору року там стоїть неймовірний сморід.

Також стало відомо про ультимативні вимоги керівництву провідників цих поїздів, що фактично без вихідних "катаються" туди-сюди, перевозячи специфічних пасажирів, постійно прибираючи за ними і терплячи від них брутальні образи.

Райхсканцелярія Януковича ліквідовує документи

Учасники акції протесту, які пікетують Музейний провулок у Києві, де, за неофі-

ційними даними, розміщено "тіньовий" штаб Януковича, перехопили ряд документів, які винесли зі штабу.

За даними В. Яцуби, який координує дії пікетників, всього було зібрано 400 друкованих листів документів. Серед них були документи підприємств, карти України і плани графіки отримання голосів за регіонами. А також плани організації заходів на підтримку Януковича. Всі документи у супроводі народних депутатів перевезено до штабу Ющенка.

Останній хід Кучми ("United Press International", США)

Президент Леонід Кучма закликав до проведення повторних президентських виборів, аби вирішити політичну кризу в Україні, що становить загрозу для стабільності та незалежності держави. На перший погляд може видатись, що Кучма поступається вимогам опозиції, яка підтримує кандидата в президенти Віктора Ющенко. Насправді ж Кучма продовжує шукати шляхи та можливості, аби уникнути "зміни політичного режиму" у країні.

Пікетувальники продовжують блокувати центральну частину Києва, Кучма та президентське оточення намагаються знайти шляхи та способи, аби підірвати дух "помаранчевої революції".

Юлія Тимошенко висунула Л.Кучмі ультиматум, що містить вимоги відправити Януковича у відставку.

Тоді ж і розпочалися розмови про третій тур виборів. Ющенко багато разів заявляв, що виступає за проведення повторних виборів. У понеділок із цим погодився і сам Кучма. Відчуваючи, що він програв у боротьбі за президентське крісло, Янукович також дав свою згоду на повторні вибори, однак за умови, що ні він, ні Ющенко у них не будуть приймати участі. Ющенко відкинув цю пропозицію як неприйнятну.

Залежно від того, яке рішення прийме Верховний суд, проведення третього туру може виявитись цілком вірогідною перспективою. Велику вагу має також і те визнання, яке буде надано третьому туру виборів. Чи визнає Верховний суд недійсними результати голосування у другому турі, а чи ж піде ще далі та оголосить недійсними підсумки обох турів? Кучма та його прихильники підтримують другий варіант.

Визнання недійсними результатів обох турів дозволило б Кучмі врешті відкараскатись від Януковича у якості прем'єр-міністра. Не виключено, що Кучма сам планував відправити Януковича у відставку цього тижня, проте вірогідно, що аналогічні вимоги, ультимативно висловлені Тимошенко, порушили його плани. Раніше, у роки президентства Кучми, йому вже висувались його політичними противниками ультиматуми, однак він не відступав від своєї позиції.

Майстерний політичний гравець Кучма кидає кості востаннє. Той, кого найбільше ненавидять на вулицях Києва, сповнений рішучості піти з політичної сцени лише на своїх умовах. Враховуючи, що ця людина владарювала у країні протягом усього останнього десятиліття, а також його добре розвинуте почуття політичного самозбереження, він цілком зможе досягнути у цьому успіху.

ДОСВІД РЕВОЛЮЦІЇ

Вже одинадцятий день ми живемо „помаранчевою революцією”, яка сьогодні відбувається в Україні. Однак, все частіше доводиться чути, що процеси, які відбуваються в нашій державі на революцію не дуже схожі. Революція, це зміна влади, або захоплення влади насильницьким шляхом. Натомість, наше помаранчеве дійство більше нагадує звичайні акції протесту. Ющенко вибрав правовий шлях зміни влади і вирішення політичної кризи шляхом переговорів, розгляду питання в суді і Верховній Раді. Можливо, згодом ми зрозуміємо, що це було правильно, але сьогодні багато людей незадоволені і вимагають рішучих дій. З'являються критичні статті, щодо бездіяльності провідників революції і викликані вони передусім зменшенням революційної ейфорії. „На Майдані нас стає все менше. Рідше приходять в наметове містечко кияни. Дехто з нас хворіє, дехто просто розчарований”, читаємо в „Українській правді”.

Якби ми не намагались цього не зауважувати, але в людей на Майдані спостерігається певне розчарування, вони приїхали робити революцію, і готові до рішучих дій, натомість їм пропонують просто активно протестувати, поки їхні лідери не домовляться. В народі відкрились очі, вони вийшли на Майдан і побачили, що влада в Україні належить їм, і вони можуть самі вирішувати політичні питання. Але, пройшло одинадцять днів безперервних демонстрацій, а Янукович з Кучмою нікуди не ділися. Вони і далі з'являються на телебаченні, заявляють, що вони єдина влада у цій країні, а їхнє правління підтримують мільйонів п'ятнадцять мільйонів українців. Коли ми тільки починали революцію, то думали, що режим, побачивши таку силу народу не протримається і кількох днів. Однак, з'явилися перші (і не малі) перемоги, а зміни системи ще не видно. Провладна кліка оговталась і намагається чинити якусь протидію власному народу. Протистояння продовжується, коли ж воно мало б завершитись не знає, напевне, ніхто.

Чи означає це, що ми так нічого і не добились, безперервно протестуючи і вимагаючи правди? Ні, це не так. Колись в підручниках з історії напишуть, що головним підсумком помаранчевої революції була не зміна влади, а зміна свідомості українського народу. Не знаю, чи виникла нарешті українська нація, але український народ нарешті навчився захищати свої права і буде це робити і надалі. Це і є те саме громадянське суспільство, про яке постійно говорив нам Кучма з екрану телевізора, і яке він десять років нібито розбудовував. Україна нарешті стала європейською державою, європейською, не за географічним становищем, а за ментальністю. У Франції, коли порушуються права, наприклад, працівників авіації – вони масово виходять на страйк, і протестують доти, доки їхні вимоги не будуть задоволені. Їх не цікавить те, що президент Франції не може виїхати у важливу закордонну поїздку, тому що вони є джерелом влади, а президент має виконувати їхню волю.

Це сьогодні зрозуміли і українці. Звичайно, є певне розчарування, від того, що не вдалося звалити режим одразу, але ми маємо зрозуміти, що помаранчеві події, це не одноразова акція, не просто сплеск активності українців, який згодом вщухне, і у суспільстві запанує апатія. Нація тепер не здасться, доти, доки наші вимоги не будуть виконані. Цього, що правда, ще не зрозумів Кучма, і він свідомо затягує час, намагаючись домовитись про забезпечену пенсію не тільки собі, але й своєму найближчому оточенню. Однак, домовлятися йому можна тільки про умови капітуляції. Якщо з Києва їдуть люди, на їхнє місце стають інші, і я впевнений, що якщо буде потрібно і провідники віддадуть наказ на рішучі кроки, кількість протестуючих людей подвоїться.

Поки що ми чекаємо і підтримуємо правове вирішення питання. Однак, за останні два тижні українці перестали бути терплячим народом, ми можемо зачекати, але терпіти правління Кучми чи Януковича ми не будемо більше ніколи.

ЗВЕРНЕННЯ

до українських міністрів, голів державних комітетів та їх заступників

Шановні панове! Думаю, що не помилюся, якщо скажу, що всіх вас примушували бути VIP-агітаторами за кандидата в Президенти України В. Януковича. Ви очолювали свої міністерські штаби за наказом В. Януковича та А. Ключева, примушували підлеглі колективи йти проти совісті, залякували та задобрювали виборців. Але нині ви, мабуть, самі переконалися, що народ України зробив інший, правильний вибір. Я знаю – ви йому (цього народному вибору) співчували. Я знаю, що ви, як державні службовці, хоч і виконували накази, проте були разом з народом. Тому що народ, попри тотальний адміністративний тиск, голосував по совісті та обрав народним Президентом України Віктора Ющенка.

Сьогодні йде суд історії, і я звертаюсь до вас із проханням:

1. Підтримайте народ в його виборі: виконайте рішення Верховної Ради України про відставку Уряду й негайно полиште свої посади.

2. Надайте Верховному Суду України докази тієї неправедної справи, якою вас змушували займатись, організовуючи підтримку В. Януковича та шельмування В. Ющенка. Народ втратив довіру до влади. Не можна допустити, щоб народ позбавив своєї довіри і Верховний Суд та всю судову систему України.

Ми пишаємось нашим народом! Повірте, цілодобове (в сніг, мороз і дощ) чатування народу біля адміністративних будівель – це подвиг і народу, і народних депутатів України від опозиції, і польових командирів усіх рівнів. То – герої наших днів.

Станьте поруч із героями-патріотами!

Іван Салій,
голова Громадського об'єднання „Вибір”

Рішучість і витримка!

З вчорашнього вечора революція перейшла у нову фазу. Керівництво опозиції, використовуючи той факт, що взято ключові висоти політичного ландшафту України, вибрало лінію фіналізувати конфлікт в максимально законний спосіб. Домінуючі позиції, постійний тиск народу, пильна увага міжнародної громадськості роблять можливим поставити крапку підкреслено законно та конституційно. Коротко кажучи – Ющенко погодився дати можливість режимові піти самому.

***

Все зараз можна зробити певні проміжні висновки.

Спроба нав'язати в президенти нації неприйнятну кандидатуру провалилась. Не допомогли ні контроль над ЗМІ, ні залякування виборців, ні підкуп, ні кремлівські

політтехнологи, ні навіть агітація самого Путіна.

Масштабні і системні фальшування виборів привели до небаченого і нашої історії масового руху протесту – „помаранчевої революції”. Щоб захистити свій вибір на вулиці вийшли мільйони громадян. Тон задала столиця. Народ продемонстрував шокованій владі феноменальну опірність і здатність до самоорганізації. Владну вертикаль паралізовано. Люди блокують Кабмін, Адміністрацію Президента, місцеві ради одні за одними визнають перемогу Ющенка, міліція і армія відмовляються виконувати злочинні накази. Всенародний порив підтримують найвідоміші діячі спорту і мистецтва. Вся Україна допомагає героїчним мешканцям наметового містечка. Одне за одним народ займає стратегічно важливі

будинки, перетворюючи їх на штаби і вузлові центри опору.

У таборі ворога – безлад і паніка. Бажаючих відмежуватися від режиму Кучми з'являється дедалі більше.

І все це було досягнуто без жодного пострілу! Без насильства. Ніхто не пролив й краплі крові! Мирний протест довів свою виняткову ефективність. Народ отримав безцінний досвід організованої і масової боротьби. Ми всі змінилися у цій боротьбі, змінилась і наша Батьківщина.

***

Що тепер необхідно від нас усіх?

1) Підтримувати стратегічну лінію Віктора Ющенка;

2) Усвідомити, що мирний характер і безкровність нашої революції мають зворотньою стороною певну розтягненість її у часі. Це означає, що замість крові ми платимо за свободу часом;

3) Рішучість і витримка водночас – ось дві речі, якими необхідно озброїтися.

Звіт Комітету Виборців України за підсумками спостереження за повторним голосуванням і підрахунком голосів на виборах Президента України 21 листопада 2004 року

(Зараз Верховний Суд України проводить слухання за скаргою представника Віктора Ющенка на дії ЦВК, яка оголосила Віктора Януковича переможцем другого туру). Даний звіт КВУ поданий представниками Віктора Ющенка як один з доказів фальсифікації, яку допустила влада на цих виборах. Наводимо зі скороченнями. Які стосуються конкретних випадків порушень, оскільки текст заяви повністю надзвичайно об'ємний. У даному варіанті наведено лише основні види порушень)

Комітет виборців України – всеукраїнська громадська організація, яка вже одинадцять років здійснює комплексний моніторинг виборчих кампаній в Україні на предмет дотримання учасниками виборчого процесу українського законодавства та міжнародних стандартів демократичних виборів.

У день повторного голосування 21 листопада видання КВУ газета “Точка Зору” делегувала на виборчі дільниці 10000 спеціальних кореспондентів. Всі спостерігачі пройшли відповідний тренінг та були забезпечені всіма необхідними матеріалами. Частина цих спостерігачів провела паралельний підрахунок голосів на 1500 дільницях, відібраних за статистичною вибіркою.

Напередодні і в день голосування працювала безкоштовна гаряча лінія, куди надходила інформація про порушення та надавалися юридичні консультації.

Свою діяльність КВУ координував з місіями міжнародних організацій та іноземних держав, що спостерігали за виборами в Україні.

За підсумками моніторингу КВУ констатує:

1. Повторне голосування 21 листопада відбулося із масовими та системними порушеннями виборчого законодавства, прав людини та міжнародних стандартів чесних виборів. Оголошений Центральною виборчою комісією результат голосування не відображає волевиявлення українських виборців.

2. Найбільшими порушеннями, що могли серйозно вплинути на результат, стали: масове голосування організованих груп виборців за відкріпними посвідченнями; штучно завищений відсоток виборців, котрі голосували за місцем проживання; нетрадиційно висока явка виборців у східних областях України; кримінальне втручання у виборчий процес, що супроводжувалося фактами насилля проти спостерігачів, журналістів та погромами на окремих дільницях.

3. Враховуючи велику кількість поданих скарг та заяв про порушення, КВУ вважає, що є підстави визнати повторне голосування 21 листопада, таким, що не відбулося.

За підсумками моніторингу КВУ рекомендує:

1. Найближчим часом провести повторне голосування на виборах Президента України.

2. Президенту України Леоніду Кучмі терміново внести до Верховної Ради України подання про дострокове припинення повноважень членів діючої Центральної виборчої комісії та внести нові кандидатури членів ЦВК. КВУ наполягає на тому, щоб у поданні рівномірно були враховані інтереси двох кандидатів, також

мають бути представлені незалежні фахівці від громадських організацій.

3. Рішенням новообраної Центральної виборчої комісії замінити в складі територіальних та дільничних виборчих комісій тих осіб, які були причетні до грубих порушень законодавства та фальсифікації результатів виборів.

4. До проведення повторних виборів законодавчо вдосконалити процедуру голосування за відкріпними посвідченнями та за межами приміщення для голосування. Наприклад: посилити контроль та облік відкріпних посвідчень; вносити кількість виданих посвідчень та виборців, що проголосували за ними, до протоколу ДВК; дозволити спостерігачам звіряти прізвища в посвідченнях особи та відкріпних посвідчень тощо. У разі відміни дії відкріпних посвідчень передбачити адекватну процедуру голосування виборців, які в день виборів будуть перебувати поза межами свого населеного пункту.

5. Для забезпечення громадського контролю за виборчим процесом надати представникам громадських організацій права бути офіційними спостерігачами.

6. Штабам кандидатів, керівникам місій міжнародних спостерігачів забезпечити totale спостереження за процесом голосування та підрахунком голосів з урахуванням тих проблем, які мали місце під час голосування 31 жовтня та 21 листопада.

7. Політикам та політичним технологам проявити добру політичну волю і відмовитися від фальсифікацій та провокацій під час переголосування.

Незаконне виведення з виборчих комісій представників опозиції.

В окремих виборчих округах спостерігачі КВУ відзначали масові випадки незаконного виключення напередодні дня голосування зі складу ДВК членів комісій, що представляли опозиційних кандидатів. Такі випадки переважно мали місце в південних та східних областях, а також в Кіровоградській області. В частині випадків права виключених членів виборчих комісій вдалось відновити в судовому порядку, проте приступити до своєї роботи в таких випадках члени виборчих комісій змогли лише в середині або в кінці дня голосування.

Прозорість процесу. Перешкоджання в роботі спостерігачів та журналістів

Діяльність великої кількості виборчих комісій не була прозорою через недопущення спостерігачів та/або журналістів до спостереження за ходом голосування та підрахунку голосів. Абсолютна більшість таких порушень були зареєстровані в східних, південних областях, а також в Закарпатті.

В частині цих випадків роботі спостерігачів чи журналістів перешкоджали виборчі комісії, приймаючи незаконні рішення про видалення спостерігачів з виборчої дільниці. В інших випадках до спостерігачів та журналістів застосовувались кримінальні методи протидії – залякування, побиття, викрадення (див. нижче частину “Насилля під час проведення виборів”). Ті спостерігачі та журналісти, яким все-таки було надано можливість бути присутніми на дільниці, часто не могли повною мірою реалізувати свої права через незаконні обмеження, які комісії накладали на їх роботу (наприклад, заборона вести відеозйомку або знаходитись в певних місцях на дільниці).

Порушення під час голосування на дільницях

1. Незаконне вкидання бюлетенів.

Серед порушень, які вплинули на результат виборів під час голосування на дільницях, КВУ відзначає вкидання пачок бюлетенів до виборчих стаціонарних скриньок, скриньок для виїзного голосування та під час підрахунку гоосів, яке здійснювалось виборцями, а в окремих випадках – членами виборчих комісій.

2. Навмисне псування бюлетенів

Серед інших порушень, які вперше були масово застосовані на виборах в Україні, КВУ відзначає навмисне псування або знищення виборчих бюлетенів. Фактичне псування виборчих бюлетенів в багатьох випадках мало місце з боку членів виборчих комісій, які видавали недійсні бюлетені (без підписів та / або прізвища члена ДВК). За оцінкою КВУ, пояснити такі випадки помилками чи неграмотністю членів ДВК в другому турі виборів неможливо. Також були зареєстровані чисельні випадки псування чи знищення бюлетенів невідомими особами в скриньках для голосування (див. нижче – в частині “кримінальне втручання”), використовувались також такі екзотичні методи, як використання в кабінках для голосування ручок з чорнилами, що зникають.

Всі ці випадки мали місце в областях, де в першому турі отримав перевагу кандидат В.Ющенко, а також у обох округах Херсонської області, де В.Ющенко отримав перевагу в першому турі (№№ 186, 188).

3. Інші порушення процедури голосування.

Серед інших порушень КВУ відзначає голосування за інших осіб або за “мертвих душ”, що були найбільш поширеними в Донецькій області, а також порушення порядку зберігання виборчих бюлетенів. На деяких дільницях Донецької області не було достатньої кількості виборчих бюлетенів для голосування виборцями вже об 11:00.

(далі буде...)